

Bulányi György:

BOKORHÚSVÉT 2006. április 22.

Én Uram, én Istenem! – halljuk Tamástól. Jézus csak nagyritkán mondta Istent Úrnak, inkább Atyának, Atyjának szólította. A tanítványok pedig Jézust többször is Úrnak szólítják: Uram, ments meg mert elveszünk! – mondják a viharban; Uram, jó nekünk itt lenni – mondja Péter a színeváltozás hegyén. És Jézus jóvá is hagyja ezt a megszólítást. *Ti úrnak mondotok engem, s az vagyok* Így illet szólítani a Jézus korabeli Izraelben a rabbikat, a tanítókat. Erre gondolt-e Jézus, mikor ezt mondta, nem tudom eldönteni. Viszont piaristáéknál is ugyanez a módi. Piarista diák nem atyázza tanárait, hanem tanár úrnak szólítja őket. Merza Jóska megkérdezte, hogy ki van-e téve szobám előtt a folyosó falán a nevem elé a P.? Azaz, hogy Péter Bulányi lettem-e? S megnyugtathattam, hogy nincs P.; csak annyi van kiírva, hogy Bulányi György.

Soha nem hallottam a Rendben, hogy azért nem atyáztatjuk magunkat a diákjainkkal, mert *egy a ti Atyátok, a mennyei*. Enélkül is tudtuk, hogy nem vagyunk *atyák*. A kispapjaink sem atyáznak, engemet sem atyáznak. Mondtam húsz év körüli rendtársaimnak is, hogy én csak a Gyurka bácsi vagyok. Itt is, mint a Bokorban. Azt hiszem, olyasfajta viszony alakulhatott ki Jézus és a tanítványok között, mint a piarista diák és a piarista tanár között. Bensőségesen csengett számomra diákkoromban, ha azt mondtam tanárainknak, hogy *tanár úr*. S akkor is, amikor '43-tól már engem tituláltak tanár úrnak. Ezt is bensőségesnek éreztem. Nem falat húzott közénk ez a tanáruzás, hanem egybekapcsolt minket: gyerekeket és felnőtteket. Van jézusi értelmező szótár is, és abban jelent az *úr szó* olyant, hogy az úr zsarnokoskodik, meg olyant is, hogy az úr megmossa azoknak a lábát, akik úrnak szólítják őt.

Nagycsütörtökön a dunaparti kápolnában tartományfőnökünk megmosta tizenkét pesti diákunk lábát. Példás liturgikus rendben történt a Jézusra emlékeztető művelet. Urbán Józsi levette magáról a misekazulát, felkötött maga elé egy kendőt. A tizenkét diák meg fogta a két oldalra állított hat-hat összecsukható széket, leültek rá, kibontották cipőzsinórjukat, levetették zoknijukat, és Józsi fogta a tálat, s letérdelt mindegyikük előtt. Egy kispap a balján, annak kezében a sekrestyében forralt melegvízzel telt korsó. Másik kispap a jobbján, annak kezében a törülő kendő. Józsi megöntötte s megtörölte a 12 lábát. Aztán levette a maga elé kötött kendőt, felvette a kazulát és folytatta a szentmisét a hívek könnyörgésével. A *tanár úr* a jézusi értelmező szótár második jelentése szerint volt ez alkalommal is – úr.

A mai evangéliumban Tamás is mondja Jézusnak, hogy *Uram* de mintha ez alkalommal valami mást jelentene ez a szó. Többet a megszokottnál. Többet, mert ez az egyetlen hely a négy evangéliumban, amikor valaki azt is mondja Jézusnak, hogy *én Istenem*. Sehol másutt és senki más. Valami következtetés játszódott le Tamás lelkében. A naimi ifjú, vagy Lázár feltámasztása után senki sem mondta Jézusnak, hogy *én Istenem*. Nem regényt írok most, hogy kitaláljam: miben állt Tamás következtetése. Inkább továbbmegyek Jézus válaszára: *Mivel láttál engem, hittél!* Ez is egyetlen előfordulás. Jézus hitre buzdította a kafarnaumi századost, aztán gyógyította meg annak gyermekét. A századosnak előbb hinnie kellett, s csak azután láthatta, tapasztalhatta, hogy meggyógyult a gyermeke.

Elfogadja Jézus Tamástól ezt a fajtájú, ezt a fordított sorrendben megszülető hitet is, de boldogoknak mondja azokat, *akik nem látnak, és mégis hisznek*. S én a mai Bokor-húsvéton azt kérdezem meg tőletek, magamtól, magunktól, hogy boldogok vagyunk-e, hogy hiszünk-e annak ellenére, hogy nem látunk. Mit nem látunk? Vagy szerényebben: Mit nem látok én magam? Megmondom, hogy mit nem látok. Nem látom a Bokor jövőjét. Tekintettel arra, hogy ember vagyok, s ember nem látja a jövőt, hacsak nem Isten, és hacsak nem tolmácsa az Istennek. Nincs ebben semmi baj. Remélni kell a Bokor jövőjében. Remélek-e? Remélünk-e? Olcsó a kincstári optimizmus. Nem akarok élni vele. Inkább a múltba nézek, s abból akarnám kitalálni a jövőt. Azt, hogy van-e jövője a Bokornak.

Az elmúlt héten olvastam XVI. Benedek interjú-kötetét. Az interjút készítő P. Seewald nem kíméli őt. Még csak 1996-ban vagyunk, amikor a kötet készül. Még csak a Hittani Kongregáció prefektusát vallatja, s elibe tár mindent, ami csődtömögnek látszik az emberiség s egyházunk életében. Nagyobbára elfogadja a prefektus, amit Seewald elébe tár, de mondja, hogy mi az, ami mégiscsak van, ami nem csőd, s nem adja fel a reményt. Azért nem adja fel, mert hisz. Hisz? Igen. És miben? Nem merek vállalkozni most, hogy Ratzinger közel kétszáz válaszát összefoglaljam, majd máskor talán megteszem. Most csak másra merek vállalkozni. Arra, hogy elmondjam nektek, hogy én hiszek-e. Miben hiszek – olyanként, mint aki nem lát a jövőbe?

Elsőül is abban hiszek, hogy nem vagyok magam, hogy nem vagyunk magunk. Hiszem, hogy van valaki felettünk, s ez a valaki megpróbált egyszer vagy időtlenül valamit. Mit? Embert teremtett, aki hasonlít rá, az Istenre. Kettőben is hasonlít. Az egyik az, hogy tud szeretni. Megrajzoltam már negyven éve a magam képét a Szentháromságról. Attól három az Isten, hogy Közösség. Az első nézi a másodikat és szerelemre gyúl iránta. A második nézi az elsőt, és viszonozza ezt a szerelmet. Kettejük kölcsönös szerelme – mely az egyiktől a másiktól, s a másiktól az egyikig ér – ez a harmadik Ő, ez a Lélek. Hadd mondjam így, nagy magabiztosan: személyileg én biztos vagyok abban, hogy ez az elképzelésem a valóságot fejezi ki. Azért vagyok ebben biztos, mert minden fiatal arra

vágyik, hogy megtalálja azt az egyetlenegy, akiért elhagyja apját és anyját, s ez az elhagyás, ez lesz számukra a dátum, a közös dátum, melyhez mérik az időt: megérni az ezüstlakodalmat, az aranyat és a gyémántot, meg ami még utána következhetik. Lehetetlen, hogy más legyen az Isten lényege, mint az, amit ekkora erővel teremtett belénk. Az ember, az Isten alkotása elárulja, kiabálja, fennen hirdeti Alkotójának vonásait. *Szeretet az Isten* – írta 1900 esztendővel ezelőtt az Első János levél. Írtam én is Debrecenben közel hatvan éve első könyvem címéül ezt. S ezt a címet adta első enciklikájának XVI. Benedek is. Koppintjuk mindannyian Jánost, János pedig koppintja azt, amit három éven keresztül hallott ama felejthetetlen vándorfőiskolán.

Azt mondtam, hogy kettőben is hasonlítunk Istenre. Az elsőt elmondtam, s most jöhet a második. Isten nemcsak szeret, hanem szabad is. Szabadságát arra használja, hogy szeressen. Isten nem kapta a maga tulajdonságait valaki mástól. Vannak neki ezek a tulajdonságok. Vagy ha inkább tetszik: Maga adta azokat magának. Isten szeret és szabad. És arra használja szabadságát, hogy szeressen. S ezt a felhasználási törekvését is maga adta önmagának. Ez az Isten definíciója: Maga definiálta ilyenek önmagát az, aki a csipkebokorban csak így mutatkozott be: Vagyok, aki vagyok. Bokor-fordításban meg: Érted vagyok.

Egyet nem tud az Isten. Mit? Másik Istent teremteni. Nem tud létrehozni olyan teremtményt, aki szeret, s aki szabadságát szükségképpen arra használja, hogy szeret. Ha ilyen teremtményt hozna létre, az már automata volna, szeretetrobot. Ez a teremtmény nem volna szabad. Az ember méltósága abban áll, hogy olyan lehet mint az Isten, ha mi magunk is akarunk olyanná válni, mint az Isten. De ha nem akarunk szeretni, akkor szabadságunkban áll nem szeretni. Ezért írhatja Vörösmarty: *megteremtván a világot, az embert, a félig Istent, félig állatot...* Ha szabadságunkat nem a szeretetre használjuk, hanem úgy élünk csak mint az állat, mely *mássz és harap* – akkor elfuseráljuk magunkat. Elfuserálhatjuk magunkat. Az állat nem tudja elfuserálni magát, mert az állatot maga az Isten determinálta arra, hogy csak másszon és hogy csak harapjon. Az állatból születik meg az evolúció során az ember, aki másszást és harapást képes lecserélni a szeretetre. Képes, mert szabad.

Abban hiszek tehát, hogy van felettünk valaki, akire hasonlítunk, s azért hívtott életre minket, hogy minél jobban hasonlítsunk rá. Összesen ennyiben hiszek? Nem. Abban is, ami ebből következik. Abban is, hogy a keresztre feszített és feltámadott Jézus a Szentháromság második személye. Abban is, hogy Jézus Péterre bízta Isten egyetlen szövetségét velünk, emberekkel. Isten szövetségét arra, hogy igyekezzünk hasonlítani rá. Nem gondolom, hogy mindegy, hogy melyik vallási közösséghez tartozom. Nem azért gondolom így, mert meg vagyok győződve arról, hogy a Péter-utód vezette egyházi közösség valósította meg a történelem folyamán a legkülönbül azt, amit Jézus ránk bízott. Mi az? Hát a cedáka – zsidóul, a dikaiosüné – az Újszövetség nyelvén, s ennek hiteles ma-

gyarra fordítása: az istennektetszés. Csak az Isten a szívek hiteles vizsgálója. Csak az Isten a megmondhatója, hogy melyik vallásban élő emberek azok, akik a legkülönbül teljesítik ezt az istennektetszést; azt, ami az ember dolga és életfeladata. De megtapasztaltam, hogy amit hitemként vallok, arra egyházam azt mondta, hogy nem sérti semmiben ennek az egyháznak a hitét. Tehát hiszek a Fiúban, a Lélekben is, s az Atya, Fiú, Szentlélekből megszületett egyházban is. Ha más vallásban születtem, nevelkedtem volna, valószínű, hogy ott is megtaláltam volna azt, amit én a magaméban találtam meg. Mit? Az Istennek tetszeni akarást.

Miben kell még hinnem ahhoz, hogy boldog lehessenek? Csak abban, hogy megtegyük a dolgunkat. Ahogy tudjuk. Azt, ami telik tőlünk. Az első nemzedék jó hatvan éve kezdte Debrecenben, s a lelkigyakorlatok hatására majd minden nagy és kis városban kezdte tenni azt, amit a történelmi helyzet megkívánt. A kisközösségek létrehozását kívánta meg, s e kisközösségek Jézus-ismeretre, s buzgó katolikus életre neveltek minket. Tagjainak java része már túlvan azon, hogy várjunk tőlük teljesítményeket. Megkapták már odatúl a maguk beosztását. Hogy ez miben áll, nem tudom, csak remélem, hogy beosztásukba belefér az is, hogy a maguk lehetőségei szerint segítsenek minket, akik még innen vagyunk a találkozáson. Hiszen, hogy megkapták örök jutalmunkat, amelyről Jézus beszélt, s az új lakóhelyet, ahova el akarta vinni valamikor tanítványait is. Hiszek abban is, hogy nem csalódtak. Hogy meglátták már az Istent, aki nem ismer éveket és öregséget, hanem aki mindörökké fiatal. S ha fiatal, akkor megmondja nekik, amit az istennektetszés ma és odatúl kíván tőlünk. Mert az Isten is cadddik és dikaiosz, és istennektetsző, s akik mellette vannak már, mindörökké olyanok, amilyen Isten maga.

A második nemzedék eleje is túlvan már a hatvanon, s ők végzik ma a Bokorban a munka dandárját. E második nemzedék ugyanúgy példa, mint az első. Ők is megtették azt, amit Jézus várt tőlük. Tessék tudomásul venni, hogy egyházunkban rajtunk kívül nem ismerek mozgalmat, közösséget, amely elhatárolta volna magát a hazafias embergyilkolástól. Csak az ellenséget nem ismerő Jézushoz magányosan eljutó egyeseket ismerek a Bokron kívül. E jézusi elhatárolódásért a Bokor második nemzedéke elszenvedte a magáét az urak, a világi és egyházi urak világától. Félreértés elkerüléséért mondom: ezek az urak nem a lábmosó urak közé tartoztak. Hanem azok közé, akik Jézus világos tanítása ellenére szükségképpeninek mondták a hazafiúi gyilkolást. Nincs mese! Mindenki az Isten lánya, meg fia! Senkit sem szabad bántani. Jézus tanítása is, a lelkiismeretünk is világosan beszél: *Ne álljatok ellen a gonosznak!*

S még valamiben hiszek. Abban, hogy csak sást nemzenek a sasok, sa hogy a harmadik nemzedéken fordul, hogy lesz-e negyedik nemzedék. Lesz, ha megőrzi a hitet. Miben? Mindabban, amit elsoroltam. Senki sem bánt már minket. Jó ez vagy rossz? Jó, mert nem jó, ha bántják az embert. És rossz, mert csak azt

bántják, aki csinál valamit. Jézusnak nem sikerült elérnie, hogy ne bántsák, pedig igazán nem arra törekedett, hogy bántsák őt. Miért bántották? Mert Jézus még hitt valamiben. Abban az országban, mely nem ismer zsarnokoskodást, többet birtokolni akarást és erőalkalmazást. Hitt abban, hogy lehetséges embereknek úgy élniök egymással, hogy csak szolgálnak, osztoznak és nem ismerik a büntető, a kényszeríthető törvények hatalmát. Csak az élet odaadását: *Hatalmam van odaadni az életem.*

Hiszek abban, hogy nem felejtjük el, amit e hatvan esztendő alatt megtanultunk. Hiszek abban, hogy jön még olyan idő, amikor labdába rúghatunk. Nem ért még véget a sor: Jézus, Ferenc és a Bokor két első nemzedékének sora. Folytatódnia kell a sornak. Ha nem folytatódnék, akkor sem volt kár, hogy folytattuk a múltban e jézusi sort.

S most talán válaszolhatok már a kérdésre, hogy mért mondta Tamás Jézust nemcsak uramnak, hanem istenemnek is. Hát csak azért, mert a feltámadás hatására megértette, hogy az, amit Jézustól a három esztendő alatt tanult, csak felülről jöhetett. Egy abszolút világból. A szeretet világából. Az Istenéből. S akit gonosztevéként keresztre szegeztek, maga volt az Isten.

Amen.